

studier at levere en fremstilling med tyngdepunktet i skildringen af Ribe kathedralskole som institution og med fyldige bidrag til belysning af den skolehistoriske helhedsudvikling i Danmark.

Den skolehistoriske baggrundsskildring er meget bred. Derimod er det rige personallistoriske stof vedrørende lærerpersonale og dimitterede, som hos Thorup optager den største plads, med rette skudt i baggrunden og kun behandlet i en udstrækning, der står i forhold til den betydning, de pågældende har haft for helheden.

Bogen falder naturligt i to halvdele, først en skildring af den katolske kirkeskole indtil 1536, og derefter en tilsvarende skildring af den lutherske kirkeskole indtil 1660.

Det er ikke meget, der vides om Ribe skole i middelalderen. Forfatteren må i mangfoldige tilfælde nøjes med at berette om, hvorledes skolevæsenet har været indrettet andre steder, deriblandt i udlandet, og derefter opstille formodninger om, at en lignende udvikling har gjort sig gældende i Ribe. Hovedvægten i det middelalderlige afsnit ligger derfor på det almindelige skolestof.

Der er særligt to ting, der slår en ved læsningen af dette afsnit. Det er først forfatterens evne til at skildre middelalderen uden den — lidt dumme — foragt for middelalderens åndsliv, som man ofte træffer i skrifter, der behandler middelalderlige forhold. En tid, hvis filosofi er livskraftig den dag i dag, lader sig nu engang ikke affærdige med et medlidende skuldertræk.

Det andet, man glædes over, er, at forfatteren ikke nøjes med at opramse titlen på en mængde latinske lærebøger, men giver sig tid til at lukke dem op, fordybe sig i dem og gøre indholdet anskueligt for nutidens mennesker, af hvilke de færreste har tid eller evner til at forstå dem og de problemer, de behandler.

I tiden efter reformationen flyder kilderne til Ribe latinskoles historie rigeligere. Skildringen af forholdene i Ribe skole kan derfor blive fyldigere, hvorfor den almindelige skolehistoriske redegørelse samtidig indskrænkes.

I dette afsnit er der særligt grund til at fremhæve den vellykkede skildring af rektor, siden biskop Peder Hegelund († 1614). Her har forfatteren kunnet bygge på Hegelunds egne kalenderoptegnelser, et sandt skatkammer til oplysning om mangfoldige forhold i vor indre historie i tiden omkring 1600, ofte benyttet, men aldrig helt udnyttet, og man må med forfatteren beklage, at der ikke foreligger en trykt udgave af disse vigtige optegnelser.

Bogen er forsynet med en række udmærkede og velvalgte billeder. Noteapparatet er i bedste orden. Forfatterens fremstilling er klar og letfattelig og sproget smagfuldt. Det er en nydelse at fordybe sig i den gamle skoles historie, og med længsel imødeser man den lærde forfatters fortsættelse af dette udmærkede værk, som ikke blot er for Ripensere, men for enhver, der interesserer sig for vor kulturs historie.

Carl Lindberg Nielsen.

I. Karstoft: »Fra det nedlagte gamle S. Omme-Hoven Pastorat. Et lokalhistorisk Bidrag«. 1948.

Den 86-årige pastor emer. I. Karstoft i Kolding har udgivet et lille skrift om S. Omme og Hoven sogne, der indtil 1907 var forenet i kirkelig henseende til eet pastorat. Med stærke bånd er forfatteren knyttet til de to sogne, idet han selv er født i S. Omme og hans hustru i Hoven, og i sine unge dage var den gamle præst en tid lærer ved en af pastoratets skoler. Forfatteren kender således de to sogne ud og ind, og fortællingen om barndommens egne giver

skildringen en varme, der gør, at man læser den lille bog med fornøjelse, om end man både her og der kan sætte fingeren på fejl og mangler.

Efter et indledende kapitel med uddrag af gamle præsteberetninger m. m. og redegørelse for betydningen af sognenes navne, deres landeveje og vandløb, gårdenes bygninger, besætningerne, landbruget, plantning m. m. kommer afsnit om præsteembedet og kirkerne, skolevæsen og fattigvæsen, præster og præstekoner samt degne, stedlige sogn og endelig to gamle gårdes historie, Hoven mølle, hvorfra forfatterens hustru stammer, og Omvraa Enestedgård, hvorfra han selv har sin oprindelse, og som har været en gård på over 4000 td. land eller en syvendedel af det gamle S. Omme sogn.

Bogen er meget velskrevet. Forfatteren forstår at finde rammende udtryk, f. eks. den morsomme bemærkning om præstens store kulturelle betydning i fortiden: det var ham, der »forestod ledelsen, ikke blot af kirkevæsenet, men også af skolevæsenet og socialvæsenet. Det var ham, det kgl. kancelli henvendte sig til om indberetninger og betænkninger fra sognene; han var både sogneråd og sekretær for begge sogne — rundt regnet fra Harald Blåtand til Frederik den Syvende«.

Men fejl og mangler er der en del af. Under læsningen af afsnittet om landbrugsforholdene sukker man efter en indgående og dog fattelig redegørelse til lokalhistorikeres brug for begreber som »herlighed« og »bondeskyld« og de problemer, der knytter sig til dem, en redegørelse, der skulle omfatte begge begreberne, men for øvrigt kunne formes i lighed med den retshistoriske studie om »Begrebet Herlighed efter dansk Ret«, som politifuldmægtig H. Schlanbusch har offentliggjort i »Fra Ribe Amt« 1937, og som burde kendes af alle lokalhistorikere.

Forfatterens sproglige forklaringer er ikke uangribelige. Ordet skriftemål forklares f. eks. således, at grundbetydningen af denne — unægteligt mærkelige — benævnelse på en syndsbeholdelse er at få et ord af den hellige skrift forelæst. Det er uhistorisk. Ordet kommer af at skrive, foreskrive, bestemme, nemlig en kirkebod. Underligt nok kommer forfatteren til at blande skriftemål sammen med indledning af kirkegangskone, hvilket er noget helt andet.

En bedre benyttelse af Wibergs præstehistorie ville have været heldig for afsnittet om præsterne. »Kronens Skøder« burde have været anvendt. Et blik her ville have vist forfatteren, at S. Omme og Hoven kirker ikke som af ham formodet er solgt fra kronen ca. 1710—11. Nej, S. Omme kirke blev solgt 1697 og Hoven i 1698. Endelig kan det tilføjes, at den byfoged, der nævnes side 75, skal være den kendte reskriptsamler byfoged Fogtman i Varde.

Det lille skrift er en udvidelse af forfatterens afhandling »Fra min Hjemegns Omvraa, Sdr. Omme Sogn« i »Vejle Amts Aarbog« 1937. »Et lokalhistorisk bidrag« kalder forfatteren sin bog, og som sådant vil den trods sine skrøbeligheder have betydning, indtil den engang afløses af en fyldigere sognehistorie.

Carl Lindberg Nielsen.

Otto Norn: Christian III's Borge. I—II. Selskabet til Udgivelse af danske Minde-mærker. (I kommission hos Andr. Fr. Høst & Søn).

Da Danmark efter reformationens gennemførelse 1536 for alvor gled ind i renaissancens tidehverv, blev dørene åbnet for en stil, der endnu den dag i dag er med til at sætte præg på vor kultur. Studiet af denne periode er i stadig udvikling. Der er endnu meget, der venter på en grundlæggende behand-